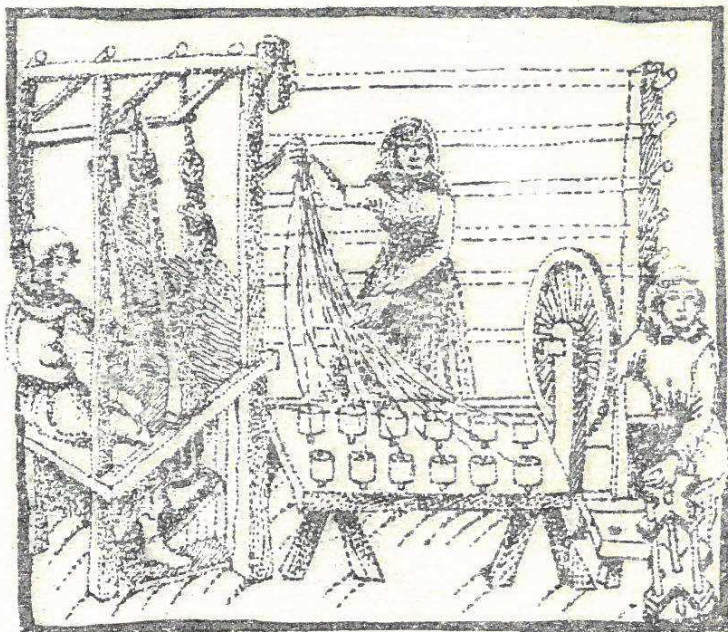

Z PRAVODAJ
TECHNICKÉHO
MUZEA V BRNĚ

1

1975

Technické muzeum v Brně	
Knihovna	
46042 signature	44189 přir. čís.

Technické muzeum v Brně
Knihovna
VYŘAZENO

R 2004

Pro muzejní pracovníky, odborný aktiv a spolupracující insti-
tuce vydává Technické muzeum v Brně.

TECHNICKÉ PAMÁTKY

Kovárna v Těšanech

V prvním čtvrtletí tohoto roku vyvrcholily stavební a muzejně instalační práce spojené s renovací a zpřístupněním jedné z nejvýznamnější technické památky v Jihomoravském kraji - kovárny v Těšanech.

Tato kovárna je ojediněle zachovalým objektem řemeslnické dílny ve spojení s hospodářským a obytným stavením z první poloviny 19. století. Vlastní kovárna má zachovalé původní prostředí - podlahu z dusané hlíny, trémový strop, zděnou dvouohnišřovou výheň a dva kovářské špalky pro uložení kovadliny.

Péči Technického muzea v Brně a Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody v Brně a za pomoci Místního národního výboru v Těšanech byla těšanská kovárna v letech 1972 až 1975 obnovena do původního stavu. V prostorách celého objektu je instalována expozice kovářství, rozdělená do několika základních částí.

V kovárně je instalováno základní zařízení kovárny a typické kovářské nářadí a nástroje /mimo jiné je zde renovovaný kovářský měch z roku 1812/, včetně materiálu se kterým kovář pracoval. Kovářovo obydlí znázorňuje životní styl a prostředí vesnického kováře v 19. století. V oddělení těžkého kovářství jsou shromážděny velké kusy kovářské práce, hlavně hospodářské nářadí a ukázky zemědělských povozů. V oddělení lehkého kovářství jsou prezentovány drobné výrobky kovářské práce používané při stavbě obydlí, v provozu domácnosti, v dopravě a zemědělství.

Expozice kovářství Technického muzea v Brně v těšanské kovárně znázorňuje ve svém souhrnu technickou úroveň kovářství v minulém století a dokumentuje význam a důležitost tohoto řemesla v sociálním a ekonomickém životě vesnice.

Kovárna v Těšanech bude jako technická památka zpřístup-

něna veřejnosti v dubnu letošního roku v rámci oslav 30. výročí osvobození Těšan Sovětskou armádou.

V Ý S T A V Y A E X P O Z I C E

Expozice Mechanická hudba 19. století

V březnu letošního roku zpřístupnilo Technické muzeum v Brně nově utvořenou expozici s názvem "Mechanická hudba 19. století", která je výsledkem mnohaleté sběratelské činnosti v tomto oboru. Smyslem expozice je zpřístupnit sbírkový fond hudebních automatofonů s možností poskytnout návštěvníkům dostatečný přehled o různosti těchto mechanismů, které se podařilo pracovníkům Technického muzea shromáždit v posledních letech. Technické muzeum v Brně je jedním z mála ústavů u nás, kde je soustředěna samostatná sbírka hudebních automatofonů.

Koncepce expozice byla volena se zřetelem na zdůraznění jednotlivých skupin hudebních automatofonů, tak jak je z historie známo, jejich hlavních znaků s ukázkami funkčních schémat.

Podstatu expozice tvoří pět skupin automatofonů, jejichž vznik lze ohraničit obdobím 19. století. Z nich nejpočetnější skupinu tvoří hřebíčkové nástroje, které si brzy po svém zrodu získaly široký okruh ctitelů. Bylo to dáno jednak jejich podmanivým a jemným zvukem, jednak i samotnými rozměry celého ústrojí, které bylo možno vkládat do nejrůznějších předmětů. Dokladem toho jsou vystavené exponáty, z nichž si zvláštní pozornost zaslouží vedle znělkostroje Brněnské rozhlasové stanice, hřebíčkový poloautomat, jehož válec obsahuje osm skladeb s ústrojím uloženým do dřevěné vykládané kazety. Za zmínku stojí sbírka polyfonů různých velikostí i provedení, zvláště pak vertikální polyfon vídeňské výroby, jehož průměr kovových kotoučů je 625 mm.

Vedle píšťalových kolovrátků užívaných ještě ve 30-tých letech našeho století, z nichž nejhodnotnější je vyroben moravským výrobcem F. Kolbem, poutají značnou pozornost velké rozměrné skříně - orchestriony. Klavírový orchestrion, jenž nese štítek brněnského výrobce Karla Čecha, byl vyroben po-

čátkem našeho století, zatímco varhanový orchestrion je vyroben v 70-tých letech minulého století vídeňským stavitelem F. J. Seyfertem.

Automatofony s průraznými jazýčky charakterizují dobu konce 19. století, u kterých se začínají projevovat první poznatky teorie proudění vzduchu a její přeměny v mechanickou práci. Propracování a užití těchto poznatků bylo uskutečněno na přelomu 19. a 20. století konstrukcí pneumaticko-mechanického zařízení vkládaného do klavírů a pianin. Tato přídatná zařízení pracují na základě programu vytvořeném perforací papírových pásů. Uskutečněním tohoto vynálezu byla dovršena dlouhá vývojová fáze mechanických hudebních nástrojů, které byly nahrazeny novou technikou hudebního záznamu.

Expozice je instalována na ploše 65 m², je otevřena denně mimo pondělí. Pro návštěvníky byl vydán průvodce expozicí se stručnou historií hudebních automatofonů a s jejich popisem.

Výstava "VĚTRNÉ MLÝNY VČERA A DNES"

10. února 1975 byla v Národním technickém muzeu v Praze otevřena výstava "Větrné mlýny včera a dnes", kterou realizovalo Technické muzeum v Brně. Je reprízou stejnojmenné výstavy, která se uskutečnila v brněnském technickém muzeu v polovině roku 1974. Ve srovnání s brněnskou realizací byla pražská repríza obohacena některými novými fotografiemi, především z renovace větrného mlýna v Kuželově, a snímky nově prozkoumaných lokalit větrných mlýnů Severomoravského kraje - v Litultovicích - Cholticích a v Hlavnici, v okrese Opava a v Těrlicku, na okrese Karviná. Kromě toho byly zde poprvé vystaveny i nové exponáty - ruční mlýnek s vedenou rukojetí a 4 nové modely větrných mlýnů z moravsko-slezské oblasti. 3 mo-

dely v měřítku 1:30 znázorňují sloupový větrný mlýn v Litultovicích - Cholticích, v Partutovicích na okrese Přerov a ve Špívě, v okrese Gottwaldov. Všechny tyto modely jsou funkční, s otáčejícím se větrným kolem a natáčením proti větru.

Velký model sloupového větrného mlýna ve Skaličce z okresu Přerov, zhotovený v měřítku 1:15, tvoří spolu s modelem mlýna v Kuželově jednu z dominant výstavy. Je plně funkční včetně všech vnitřních mechanismů a ovládání, které jsou dobře viditelné odejmutou stěnou a částečně odkrytou střechou. Návštěvník tak získává dokonalou představu o funkci mlýnského zařízení i o stavebním provedení tělesa mlýna.

Výstava byla v Národním technickém muzeu otevřena do 31.3.1975.

Výstavka "90 LET HRAZENÍ BYSTRŮN"

V rámci celostátního semináře o hrazení bystrůn byla v předzáří Technického muzea instalována samostatná výstavka "90 let hrazení bystrůn", kde návštěvníci shlédli jednak znění zákona o neškodném svádění horských vod č. 117 z roku 1884, který byl základem k činnosti v tomto oboru, dále navazující zákon č. 166 z roku 1960 o lesích a lesním hospodářství. Dále byly na výstavce ukázky úprav bystrůn různými způsoby, jako zdrsňením dna koryta, břehovými porosty, stabilizace příčnými objekty, vysokohorské zalesnění, odstupňováním dna koryta pomocí stupňů, jakož i několik vzorových projektů z různých částí naší vlasti.

Výstavka trvala do poloviny března.

Výstavka "100 LET METRICKÉ KONVENCE"

K příležitosti III. semináře o průmyslové metrologii, který se konal dne 12.3.1975 v přednáškovém sále Technického muzea v Brně, připravili odborní pracovníci muzea výstavku "100 let metrické konvence", která připomněla účastníkům semináře výročí této události významné v dějinách metrologie písemnými dokumenty z minulého století, kterými se zavádělo používání metrické soustavy v Rakousko-Uhersku a několika významnými exponáty starých měřicích přístrojů.

Výstava "VODA A ŽIVOT"

Připravena pracovníky Technického muzea a otevřena 16. prosince 1974 měla značný ohlas na veřejnosti, v odborných kruzích i v tisku. Byla proto prodloužena až do 23. března 1975 a za tuto dobu ji navštívilo více než 8.000 návštěvníků.

Stálé expozice Technického muzea

VODNÍ ENERGETIKA

PARNÍ ENERGETIKA

MECHANICKÁ HUDBA 19. STOLETÍ

PANORAMA, stereoskopické promítání barevných diapozitivů, uvedla v I. čtvrtletí celkem 8 programů.

S B Í R K O T V O R N Ā Č I N N O S T

V evidenci I. stupně sbírkových předmětů bylo v tomto čtvrtletí zpracováno celkem 502 přírůstkových čísel. Značnou část tvoří sbírka dřevorubeckého nářadí a nástrojů profesora Artnera, kterou muzeum získalo darem od lesnické fakulty Vysoké školy zemědělské v Brně. K dalším akvizicím patří umělecké odlitky pro připravovanou expozici železářství na Moravě, dále pak předměty pro chystanou expozici kovářství v kovárně v Těšanech a nábytek pro vybavení jejího interiéru.

V evidenci II. stupně bylo dokončeno zpracování písemné pozůstalosti Jičínských. Byla vyhodnocena její nejstarší část - materiály Viléma Jičínského /1832-1902/, význačného hornického odborníka, působícího na Ostravsku. Doklady se týkají doložení na Ostravsku v 2. polovině 19. století, dále jsou zde uloženy znalecké posudky Jičínského z různých oblastí tehdejšího Rakousko-Uherska. Jediným českým dokladem je Jičínského zajímavá zpráva o služební cestě do jižního Ruska na Krym, kterou podnikl na sklonku svého života. Kromě hospodářského a technického stavu hornictví si zde všimá i sociálního postavení horníků. Veškeré doklady jsou důležitým pramenem k poznání historie hornictví v minulém století.

Dne 14.3.1975 převzal pracovník Technického muzea spolu s členy Tramvajklubu první renovovaný vléčný tramvajový vůz z ostravských úzkorozchodných drah, od roku 1973 již zrušených.